

DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2024-1\(107\)-85-94](https://doi.org/10.26642/jen-2024-1(107)-85-94)
УДК 339.1

О.Й. Юрківський, к.е.н., доц.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Й.М. Юрківський, к.с-г.н., доц.

Інститут сільського господарства Полісся НААН України

Л.Й. Юрківська, к.е.н., доц.

Ю.Ю. Мороз, д.е.н., проф.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Т.М. Ратошнюк, к.е.н., доц.

Інститут сільського господарства Полісся НААН України

Ринок хмелю Китаю: проблеми розвитку

Ринок хмелю та його розвиток суттєво впливає на ринок пива Китаю. Як лідер світового виробництва пива Китай приділяє значну увагу виробництву хмелю належної якості та кількості з врахуванням міжнародних вимог для збільшення експорту в майбутньому.

Формування інфраструктури виробництва хмелю здійснювалося в декілька етапів. Сучасний етап характеризується наявністю китайських компаній, спільних підприємств та представництв основних транснаціональних компаній (ТНК), які займаються імпортом хмелю на територію КНР.

Кількість ферм та площі виробництва хмелю за останні 10 років змінюються, а основними територіями з вирощування хмелю є Gansu та автономний округ Xinjiang. Господарючі суб'єкти вирощують китайські сорти хмелю, а основним сортом за площею висадки є Tsingtao Flower. Вирощування хмелю здійснюється як під впливом адміністративних рішень місцевих органів влади КНР, так і національних та світових тенденцій на ринках хмелю та пива. Незважаючи на функціонування світових лідерів виробництва хмелю на території КНР, проблемні питання не дозволяють підвищити якість вирощуваного хмелю для забезпечення внутрішнього ринку, що вимагає імпорту хмелю з Німеччини, Чехії, США.

Ключові слова: ринок хмелю; інфраструктура хмелярства; ТНК; сорти хмелю; Gansu; Xinjiang.

Актуальність теми. Китайська модель економіки останніх 30 років характеризується постійними змінами та трансформаційними процесами в різних галузях та ринках, зокрема пива та похідної – ринку хмелю, який забезпечує не лише пивну галузь сировиною, але і медичну, харчову.

Формування хмелярської інфраструктури за часів перших п'ятирічних планів, а згодом і ринку хмелю Китаю, відбувалося протягом багатьох років ХХ століття, однак фактично до початку 90-х в Китаї сформували саме інфраструктуру з вирощування та переробки хмелю з централізованим ціноутворенням, без ринкових принципів на основі кооперативів нижчого та вищого типу, комун інших форм організації, зокрема, які застосовувалися СРСР. Попри те, що комуні та кооперативи є доволі різними за суттю організаційними формами організації як суспільства, так і бізнесу європейських країн кінця ХІХ століття, поєднання їх з марксизмом та китайськими особливостями ведення господарської діяльності викликали появу своєрідних та унікальних організаційно-правових форм діяльності, зокрема на територіях, де склалися подібні європейським та північно-американським природно-кліматичні умови вирощування хмелю – провінція Gansu та автономний округ Xinjiang.

«Культурні», «наукові» та «економічні» революції Китаю останніх 70 років, вихід китайської продукції на зовнішні ринки, зростання ВВП та інших макроекономічних показників сприяли підвищенню багатьох економічних параметрів економічної системи та галузей. Хмелярська інфраструктура стала основою формування ринку хмелю КНР, що є особливо важливим для пивної галузі, адже Китай став лідером з виробництва пива в світі, змінивши багаторічного лідера США. Проте на світовому ринку хмелю Китай займає досить незначену частку, переважають «гіркі» сорти хмелю у структурі, а рівень механізації, наукової підтримки не відповідає вимогам глобальних стандартів та нормативів. Це обумовлює значний імпорт як хмелю, так і екстрактів для підтримки як традиційного пивоваріння, так і виробництва крафтового пива, вимагає модернізації та інвестицій в основні процеси виробництва хмелепродукції.

Аналіз останніх досліджень. Важливість ринку пива та хмелю Китаю в період глобалізації та інтернаціоналізації бізнесу в світі викликали приділення уваги вчених та практиків, а особливо країн-лідерів з виробництва хмелю, до дослідження основ та тенденцій функціонування ринку хмелю КНР, зокрема, M.Pavlovič, L.Xinchao, Košir Iztok Jože, M.Virant, Gu.Fanghong та інші. Дослідники визначають

перспективність вирощування хмелю в Китаї з врахуванням світових технологічних, агрономічних та маркетингових тенденцій.

Мета дослідження. Визначення характерних особливостей та передумов формування інфраструктури вирощування хмелю та ринку хмелю КНР, функціонування якого на сучасному етапі розвитку економіки країни є елементом загальної державної політики заміщення імпорту хмелю, розвитку внутрішнього ринку та забезпечення галузі пивоваріння продукцією високої якості.

Викладення основного матеріалу. Економіка Китаю протягом останніх десятиліть є певним взірцем у глобалізованому світі, поєднанням «марксизму», «невидимої руки» Адама Сміта та китайських національних підходів, що вплинуло на формування та розвиток багатьох галузей, зокрема пива та хмелю.

Застосування державного регулювання та контролю стало нормою для становлення та розвитку економічної моделі Китаю, проте формування інфраструктури здійснювалося під впливом не лише китайського досвіду та задач Комуністичної партії Китаю (КПК), але і європейських підходів, практики СРСР, «східних» підходів до управління та формування підприємств, зокрема Гонконгу, Тайваню, країн з ринковим регулюванням [19].

Враховувався і досвід сусідів основних конкурентів Китаю, зокрема Південної Кореї, яка у власній економічній політиці мала позитивний досвід аграрних реформ та використовувала такі об'єднання, як «Чеболи». Японія застосувала «Кейрецу», які стали продовженням ідей «Дзайбацу», які були поширені в японському бізнесі до 1945 року, в період військово-політичної експансії на китайські території та становлення пивної галузі Китаю.

Наслідком інфраструктурних експериментів протягом китайських п'ятирічних планів розвитку стало формування складних організаційно-правових форм у сфері пивоваріння, зокрема «CR Beer», китайські компанії опинилися в 20-ці найбільших пивних компаній світу (табл. 1).

Таблиця 1

Китайські виробники пива в рейтингу світових пивних компаній у 2022 році

Місце в рейтингу	Виробник пива	Обсяг пива мл. гкл.	Частка ринку, %
4	China Res. Snow Breweries	112,20	6,00
6	Tsingtao Brewery Group	76,00	4,10
10	Yanjing	33,50	1,80
20	Pearl River	12,00	0,70

Джерело: за даними BARTHNAAS

У Китаї з початку 30-х років XX століття постійно шукали шляхи розвитку експортно-імпортової діяльності для підтримки виробництва пива та хмелю. Один з найбільших виробників пива «China Resources Beer» входить до структури «China Resources Group» та має історію з 1938 року як компанія «Lioh & Company», що була заснована на протидію японській агресії і для розвитку імпортних поставок продукції на територію континентального Китаю. Останніми роками компанія не лише контролює чверть виробництва пива Китаю, але і співпрацює з найбільшими світовими та китайськими виробниками хмелю.

Китай суттєво збільшив виробництво пива в 90-х, в час залучення інвестицій та політики відкритості, що вплинуло на зростання ВВП та інших базових показників, а з 2002 року випередив світового лідера ринку пива США, розвивається виробництво як традиційного, так і крафтового пива. Проблемним залишається питання розвитку похідної галузі – хмелярства, навіть з врахуванням державної підтримки та початку функціонування на території КНР відомих світових ТНК, які спеціалізуються на виробництві та продажу хмелю.

Таблиця 2

Виробництво пива в США та Китаї у 1999–2022 році, гкл.

Країна	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Китай	205000	220000	227000	235048	254048	341110	359740	360405
США	232559	232500	231000	234562	232216	203813	204200	194100

Джерело: за даними BARTHNAAS

Вирощування хмелю є похідною від виробництва пива і, починаючи з середньовіччя та прийняття в 1516 році «Reinheitsgebot» (закон про чистоту пива), виробництво хмелю сконцентровано на землях

сучасної Німеччини, Чехії та європейських територіях загалом. Міграційні хвилі XVIII–XIX століть, вплинули на перенесення культури виробництва пива та хмелю з країн Європи, до Австралії та Китаю тощо.

Пивоварні заводи на землях нинішнього Китаю активно будувалися європейськими колоністами з 1900 по 1920 роки, що вплинуло на започаткування вирощування хмелю в промислових масштабах у 1921 році німецькими колоністами на основі сорту хмелю «Nadoga», а після 1945 року на основі сортів з походженням нової територіальної одиниці Східної Європи Чехословаччини [16].

З початку 1950-х років хміль висаджували в межах багатьох провінцій, зокрема Шаньдун, однак агрономічна практика вирощування звузила ареал хмелеплантацій і внаслідок природно-кліматичних умов вирощування хмелю в КНР зосереджено в таких районах, як [8]:

- Gansu (провінція Ганьсу);
- Xinjiang (Синьцзян-Уйгурський автономний район – СУАР).

Автономний район Xinjiang межує одночасно з декількома країнами Азії, є традиційним сільськогосподарським регіоном Китаю, на території якого вирощуються значні обсяги хмелю, овочів та фруктів, проте головним аграрним експортним продуктом району є бавовна (85 % китайського обсягу та 20 % світового).

Слід зазначити про наявність політичних та соціальних проблем регіону, які пов'язані зокрема з конфліктами міжетнічного характеру проти мусульман-уйгурів, які є корінним населенням регіону. Загострення конфлікту та відповідна зміна соціально-економічної політики сталося після 2013 року, коли відбулися напади, в яких звинуватили уйгурських ісламистів.

Провінція Gansu знаходиться в західній частині Китаю, в басейні основної річки Хуанхе, окрім хмелю, провінція має значні площі пшениці (40 % площ), а також гаюляну, кукурудзи та ячменю, а з технічних культур – цукровий буряк, тютюн, в горах зелений чай. Природно-кліматичні умови цих територій Китаю максимально відповідають базовим вимогам до вирощування хмелю та потенційно забезпечують максимальну врожайність і створення підприємств з виробництва та переробки хмелю.

Основний розвиток цих територій відбувався вже після 1945 року під впливом постулатів КПК, марксизму та ідей китайських лідерів, за рішеннями яких створювалися організаційні структури різного характеру, зокрема виробничого.

При створенні хмелярської інфраструктури у післявоєнний період в автономному окрузі Xinjiang, який і зараз спеціалізується на вирощуванні бавовни та хмелю, в 1954 році створено специфічне, не схоже ні на японські та корейські, європейські підприємства та об'єднання, «Xinjiang Production and Construction Corps» (ХРСС, Bingtuan, «China Xinjian Group»), який одночасно поєднував військову, економічну, політичну, соціальну діяльність різних підприємств як промислових, так сільськогосподарських, військових. Подібна практика склалася і в провінції Gansu, в якій активно створювалися кооперативи нижчого та вищого типу, комуни, інші форм організації в сільській місцевості, на основі досвіду СРСР.

Практика оновлення та об'єднань підприємств різних сфер та галузей через використання ринкових та командно-адміністративних підходів різних п'ятирічних планів розвитку спричинила з кінця 80-х років об'єктивне об'єднання хмелевиробництва та пивоварів у сучасні, відповідно до вимог світового ринку хмелю та пива, організаційно-правові форми господарювання, залучення іноземних американських, європейських та японських компаній до створення об'єднань та інвестування в економіку Китаю.

Отже, хмелярська інфраструктура Китаю формувалася насамперед під впливом галузі пивоваріння протягом декількох періодів:

- перший етап 1920–1990 роки – формування власне китайських ферм та пивоварень без ринкових принципів господарювання;
- другий етап з 1991 року – політика відкритості, поява світових лідерів з вирощування хмелю та хмелепродуктів, активне поєднання «китайського соціалізму» та ринкових механізмів.

Пиво як і рисова горілка є традиційними напоями китайського населення зі стабільним попитом і, поряд з загальною позитивною ринковою кон'юнктурою на міжнародних ринках хмелю та пива, сприяли розвитку галузей. Однак важливим фактором впливу на функціонування ринку хмелю та суб'єктів господарювання Китаю є відповідні державні інституції, які контролюють, здійснюють моніторинг якості продукції відповідно до діючих китайських стандартів, надають підтримку виробництву хмелю на основі програм розвитку в межах п'ятирічних планів.

У 2021 році почалася 14 п'ятирічна програма функціонування економічної системи Китаю під загальним організаційно-економічним гаслом «подвійна циркуляція», яка передбачає два контури регулювання – зовнішній вже традиційний для китайської економічної політики та внутрішній, який став головним пріоритетом впливу КПК та уряду КНР [1].

Інфраструктура хмелярства в Китаї за останні 30 років характеризується різноманіттям ринкових та командних управлінських підходів для забезпечення вирощування хмелю з врахуванням світових

тенденцій як на ринку хмелю, так і пива, відбуваються постійні процеси створення нових суб'єктів, об'єднання та поглинання компаній, формування дочірніх підрозділів задля підвищення конкурентоздатності та контролю усього «ланцюга цінностей» Майкла Портера (рис. 2).

Джерело: власна розробка

Рис. 1. Основні суб'єкти на ринку хмелю Китаю

Провінція Gansu та автономний округ Xinjiang є лідерами та основними територіями вирощування хмелю, яким притаманні не лише природно-кліматичні вимоги, але й економічні – низька оплата праці в регіонах, що є важливим для галузі через значні розміри затрат праці на різних технологічних стадіях.

Дешева робоча сила 80-х та 90-х років ХХ століття, поряд з іншими передумовами, є головною конкурентною перевагою китайських виробників, проте особливо в північних районах Китаю. Мінімальна заробітна плата в Китаї, хоч і постійно зростає 1990–2022 роки, встановлюється окремою провінцією, а в двох основних територіях виробництва хмелю коливалася на рівні 161,00 долара (1,52 долара на годину), натомість в Шанхаї – 348,00 доларів в місяць (3,02 долара на годину). Для галузі хмелярства та економіки виробництва хмелю подібна ситуація є позитивною, однак вимагає технічного оновлення виробничих процесів, технологічних рішень для зменшення частки заробітної плати відповідно до загальносвітових тенденцій.

Багаторічним китайським лідером виробництва хмелю в автономному окрузі Xinjiang та Китаї є «Xinjiang Production and Construction Corps» (XPCC), який об'єднує:

- «Xinjiang Baihuacun Co., Ltd.» (інформаційні технології);
- «Xinjiang Tianye Co., Ltd.» (пластик);
- «Suntime International Economic-Trading Co., Ltd.» (міжнародна торгівля);
- «Xinjiang Talimu Agriculture Development Co., Ltd.» (бавовна);
- «Xinjiang Yilite Industry Co., Ltd.» (алкоголь);
- «Xinjiang Chalkis Co., Ltd» (томати та інші продукти);
- «Xinjiang Tianhong Papermaking Co., Ltd.» (папір);
- «Xinjiang Tianfu Energy Co., Ltd.» (галузь електрики).

У структурі XPCC є ферми у вигляді кооперативів, а в 1980 році створене одне з потужних хмелегосподарств регіону – «Elimnatural», яке представляє групу лідерів суто національних китайських виробників та переробників хмелю, вирощує різні сорти хмелю, продає звичайний хміль, гранульований (тип 90), екстракт і виконало умови сертифікації та отримало ISO 9001:2008 та ISO14001:2004 (НАССР). «Xinjiang Hops Co., Ltd.» є однією з перших компаній, яка в 1997 році була зареєстрована на Шанхайській фондовій біржі та до якої належать зокрема «Xinjiang Broadwood Co., Ltd.», «Xinjiang Hops Real Estate Development Co., Ltd», «Alashankou Hops Co., Ltd», «Xinjiang Wusu Brewery Co».

Кардинальні зміни на ринку хмелю сталися в середині 1990-х років ХХ століття, були пов'язані одночасно з розвитком китайського ринку хмелю та пива, на яких через прямий та непрямий експорт започаткували діяльність:

- транснаціональні компанії з вирощування хмелю та виробництва хмелепродуктів;
- транснаціональні виробники пива.

Відносна відкритість ринків того часу, зміна політики урядів посприяли створенню в 1995 році «Steiner Asia Limited (Hopsteiner Trading (Zhuhai) Co. Ltd)», що призвело до появи потужного імпортера продукції та запровадження нових технологій виробництва й переробки хмелю на окремих підприємствах провінції Gansu. Потужна в фінансовому та виробничому потенціалі «Barth Haas Group» через «Barth Haas Beijing Trade Co» та прямий експорт стала гравцем ринку хмелю Китаю через

організацію вирощування хмелю в 1995 році підприємства «Gansu Tianma Hops Co., Ltd» в провінції Gansu та «Xinjiang Green Diamond Hop Co». Якщо в 1996 році було отримано перші стандартизовані пелети хмелю, то вже в 2006 році освоєно ізомеризовані гранули та поступово здійснюється перехід на міжнародні стандарти виробництва хмелепродукції. Компанія вирощує хміль для отримання CO2 екстракту, ізомеризованих гранул та гранул типу 90, а саме такі сорти хмелю, як:

- Finest aroma;
- Cascade;
- Tsingdao Flower;
- Nugget.

Компанія «Gansu Yasheng Luxin Beer Raw Materials Group Co., Ltd.» створена в березні 2010 року та об'єднала в єдиний комплекс сім основних ферм, які знаходилися під контролем відповідно створеної державної компанії «Сільськогосподарська меліорація Ганьсу»: Чжане, Ліндзе, Сяхецин, Гуаньчжуан, Дзянсі, Хуанхуа та Інма [5].

У період 11 п'ятирічки «Gansu Nongken Group», «Yasheng Group» та інші підприємства з вирощування хмелю активно проводили індустріалізацію галузі та розширювали співпрацю з пивними компаніями Китаю «Tsingtao Beer Group» і «Gansu Yasheng», які протягом останніх років здійснюють співпрацю зі спільного створення нових потужностей з вирощування та переробки хмелю [6].

Окрім господарства, зокрема професійний кооператив «Changji Luhuaogong», має площі китайських сортів та відповідні контракти з найбільшими компаніями з пивоваріння Китаю – «China Resources», «Yanjing» та «Qingdao Breweries» [8]. Попит на хміль є похідними від попиту на пиво, що відповідно спонукає пивні компанії Китаю володіти не лише пивними потужностями, а й контролювати товарно-матеріальні потоки від вирощування сировини до виробництва та продажу пива як на внутрішньому ринку, так і на експорт. Сортний склад плантацій хмелю представлений декількома сортами хмелю, насамперед сорти з високим вмістом альфа-кислоти або подвійного призначення як основний сорт Tsingtao Flower (табл. 3–4).

- Tsingtao Flower;
- Marco Polo;
- SA-1;
- Kirin flower;
- Nugget;
- TM-S;
- TM-A.

Сорт TM-A та TM-S є новими сортами від «Gansu Tianma Hops Company», а загальним для обох територій є використання гірких сортів з середнім рівнем альфа кислоти, ароматичні сорти займають незначну частку та імпортуються з різних країн [16].

Таблиця 3

Площі та виробництво хмелю в Китаї в розрізі сортів у 2012–2016 роках

Сорт хмелю	Площа, г					Виробництво, млн т				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Tsingtao Flower	1573	989	923	688	854	3740	2560	2195	1725	2716
Marco Polo	247	247	247	233	133	790	740	740	720	500
SA-1	233	200	200	200	467	600	500	500	500	840
Kirin flower	363	240	173	145	193	1060	395	430	345	696
Aroma	120	9	24	24	0	333	5	55	55	0
Всього Xinjiang	2536	1685	1567	1290	1647	6523	4200	3920	3345	4752
Tsingtao Flower	863	852	783	735	682	2490,6	2404	2183	1994	1642
Nugget	175	102	90	87	106	156	121	137	90	145
High Alfa	397	175	196	191	175	974,6	437	610	492	530
Aroma	18	17	19	17	29	43,6	32	36,4	33	32,4
Всього Gansu	1453	1146	1088	1030	992	3665	2994	2967	2609	2349
Всього Китай	3989	2831	2655	2320	2639	10188	7194	6887	5954	7101
П'ятирічка	12	12	12	12	13	12	12	12	12	13

Джерело: за даними BARTHNAAS

Після 2012 року відбулися зміни в бік скорочення площ Tsingtao Flower по обох територіях вирощування хмелю, з суттєвим скороченням в автономному окрузі Xinjiang з 1573 г в 2012 році до 662,7 г у 2022 році, а в провінції Gansu зміни є незначними з 863 г в 2012 році до 842,7 г в 2022 році.

Таблиця 4

Площі та виробництво сортів хмелю в Китаї у 2017–2022 роках

Сорт хмелю	Площа, г						Виробництво, млн т					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tsingtao Flower	855	860	725	652	662,7	662,7	2556	2660	2203	1579	1802	1589
Marco Polo	467	333	133	417	408	396,7	750	600	400	1182	1162	1120
SA-1	193	153	333	126,7	166,7	166,7	700	550	600	328	424	370
Kirin flower	133	133	153	38	38	38	500	400	550	171	171	148
Aroma	0	0	65	77,3	80,7	85,3	0	0	70	111	183	172
Всього Xinjiang	1648	1480	1411	1311	1356	1349	4506	4210	3823	3372	3742	3399
Tsingtao Flower	816	911	831	802,7	802,7	842,7	2152	2385	1965	1987	2032	2123
Bitter	177	194	181	178,7	168,5	200,7	344	369,4	375,8	344,7	455	438
Aroma	42	23	33	37,1	30,6	31	42	27,6	60,3	66,7	56	536
Всього Gansu	1035	1128	1046	1018	1002	1074	2538	2782	2401	2398	2543	2614
Всього Китай	2683	2608	2457	2329	2358	2424	7044	6992	6224	5770	6285	6013
П'яти-річка	13	13	13	13	14	14	13	13	13	13	14	14

Джерело: за даними BARTHNAAS

Якщо в 2012 році автономний округ Xinjiang суттєво перевищував площі плантації та виробництво хмелю над провінцією Gansu, то вже до 2022 року виробники на цій території Китаю скоротили як площі, так і виробництво хмелю, натомість виробники Gansu поступово нарощують виробництво хмелю.

Традиційною залишається проблема по обох територіях з вирощування ароматичних сортів хмелю, який характеризується невеликим вмістом альфа-кислоти. Поряд з основним сортом Tsingtao Flower, суттєве зниження площ відбулося по сорту Kirin flower в окрузі Xinjiang.

Площі плантацій хмелю мали загальну тенденцію до зменшення, однак в 2022 році в провінції Gansu площі збільшилися, натомість в Xinjiang несуттєво зменшилися. Відповідно подібна ситуація прослідковується і по обсягах виробленого хмелю в розрізі провінцій, загалом по КНР обсяги вирощеного хмелю зменшилися. Зміна площ пов'язана і зі суттєвою зміною кількості ферм у 2014 році, які вирощують хміль (табл. 5), з поступовим відновленням в у 2020 році.

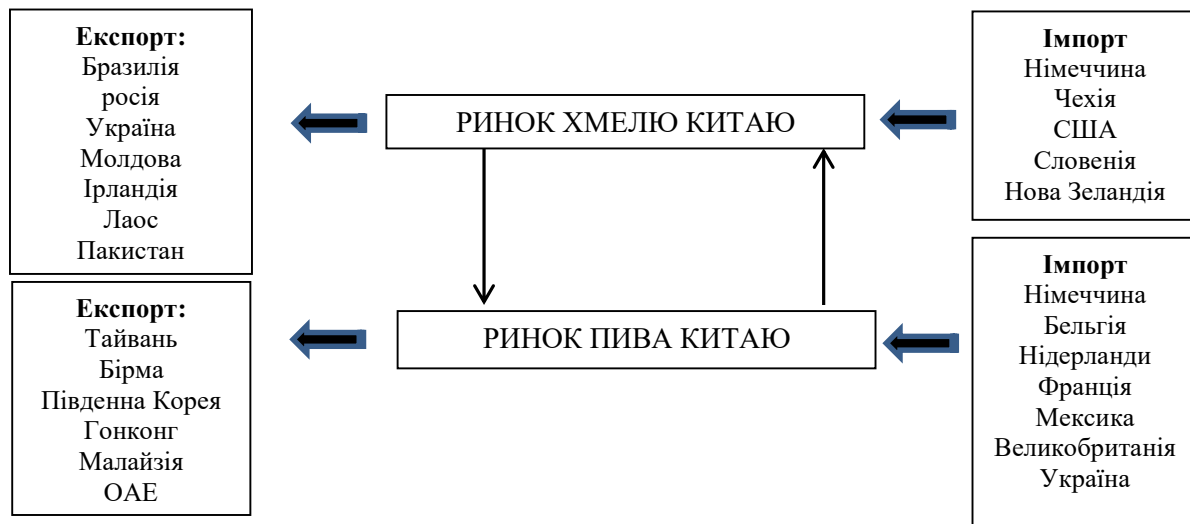
Таблиця 5

Ферми з вирощування хмелю в КНР, од.

2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
52	51	37	33	25	24	22	22	14	23	31

Джерело: за даними BARTHNAAS

Німеччина залишається основним торговим партнером КНР як на ринку хмелю, так і пива, хоча і була тенденція до зменшення імпорту з Німеччини, що разом з Чехією та США забезпечують 90 % імпортного хмелю.

Джерело: власна розробка

Рис. 2. Географічна структура імпорту та експорту хмелю та пива в КНР

Зовнішня та внутрішня політика китайського уряду та КПК останніми роками призвела не лише до «митної» війни з США за часів президенства Д.Трампа, але і до зміни глобальних економічних пріоритетів. У 2023 році започатковано формування нового конкурента китайському коридору «Великий шовковий шлях» з Індією як ключовим політичним та економічним гравцем, конкурентом Китаю. «ІМЕС» має стати новим логістичним коридором в обхід китайських територій для об'єднання залізницею та морським шляхом азійських регіонів з європейськими країнами через Саудівську Аравію, Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), Йорданію та Ізраїль. Конкуренція між Китаєм та Індією відбувається не лише на політичному рівні, але насамперед економічно, і в 2022 році японський пивний гігант «Kirin» почав політику виходу з китайського ринку та активно інвестує в «Bira», яка з 2015 року є одним з найбільших виробників крафтового пива в Індії [3, 4]. Якщо покупцями хмелю є насамперед пивзаводи Китаю, то суб'єктів пропозиції можна поділити на три групи:

- внутрішні китайські підприємства;
- спільні підприємства;
- відомі світові виробники-імпортери хмелю.

До основних постачальників хмелю на ринок КНР належать:

- «Hop products Australia» (Австралія);
- «Mi local hops ASIA» (США, Південна Корея);
- «Alpine hops» (європейські виробники хмелю);
- «Bet CO. LTD» (Японія);
- «Bision corporation» (Південна Корея);
- «Charles Faram and Co ltd» (Великобританія);
- «Hop head farms» (США);
- «Hop products Australia (HRA)» (Австралія);
- «Simon H. Steiner Hopfen Gmbh»;
- «Hvg Hopfen Verwertungsgenossenschaft»;
- «Joh Barth And Sohn Gmbh Co».

Поряд зі світовими лідерами вирізняється компанія «Alpine Hops», яка є представником та дистриб'ютором хмелегосподарств та відповідних об'єднань з Німеччини, Словенії, Чехії не лише на ринку Китаю, але й на інших ринках країн споживачів європейського хмелю. Компанії з США теж присутні на ринку Китаю, зокрема через спільне підприємство «Yakima Chief Inc. Asia», Південно-кореїнська компанія «Brew Source Intl» співпрацює з світовими Yakima Chief Hops, New Zealand Hops, Hopzoil, також організовує поставки хмелю, солоду тощо. Лю Сінлунь, представник компанії «Xinjiang Shenchí Fuxing Hop Investment», яка була заснована в 2007 році як підприємство інвестиційно-виробничого характеру для демонстраційного вирощування, переробки, науково-дослідних робіт та просування хмелю на ринках, виокремлює декілька базових проблем ринку хмелю Китаю [7]:

1. Орієнтація на один базовий сорт хмелю;
2. Орієнтація ферм та компаній на кількість;
3. Низька якість продукції;
4. Відсутність тісних взаємозв'язків між представниками ринку хмелю та пива;

5. Недостатнє фінансування науково-дослідних робіт.

Однією з проблем виробників хмелю Китаю є недостатнє наукове забезпечення як технологічної, так і маркетингової складової бізнесу. Прихід ТНК позитивно вплинув на науково-дослідні роботи, зокрема на підприємстві «Gansu Tianma Hops Company» випробовуються нові сорти хмелю, а в березні 2005 року була створена Асоціація виробників хмелю провінції Gansu (HGAG) для запровадження нових технологічних рішень та інформаційної підтримки. Значною науковою подією для розвитку хмелярської галузі Китаю стало проведення 50-ї конференції Міжнародної асоціації виробників хмелю в Ланьчжоу.

Китай протягом тривалого часу, як і інші азійські країни, мав базу перевагу у дешевій робочій силі, що особливо важливо в сільському господарстві. Прихід ТНК та світових брендів на азійські, латиноамериканські та африканські ринки супроводжується і скандальними подіями – від нехтуванням екологічними питаннями до використання праці дітей для збільшення конкурентних переваг компаній. Не стали винятком ринки Китаю, зокрема хмелю, в автономному окрузі Xinjiang, адже підприємства та ферми входять в єдиний ланцюжок у багатьох компаніях. Незалежні експерти, досліджуючи питання використання примусовою робочою силою ферм з виробництва хмелю, зазначають, зокрема, про проблеми з функціонуванням корпусу ХРСС, в межах якого використовується примусова праця такої етнічної групи, як уйгури [2, 17, 18].

Зменшення площ та виробництва хмелю в цьому окрузі супроводжується збільшенням виробництва бавовни, вирощування та збір якої, поряд з хмелем, вимагає відповідної робочої сили, яка відносно дешева, порівнюючи не лише Китай з іншими країнами, але із низькою оплатою двох хмелевих регіонів в середині самої країни.

Виробництво хмелю – складна галузь, яка традиційно вимагає ручної праці на багатьох технологічних стадіях від висадки матеріалу до збору продукції, проте в країн-лідерів виробників хмелю (Європа та США) більшість робіт механізовані. Дешева робоча сила працівників сільськогосподарської сфери провідних провінцій та кліматичні умови дійсно обумовлюють конкурентні переваги для компаній з виробництва бавовни та хмелю, однак і певний примус з боку державних органів та окремих компаній через створення так званих таборів праці. Звинувачення окремих іноземних компаній у примусовому використанні дешевої або безкоштовної робочої сили торкнулися не лише виробників текстильної продукції, але і пивоварних та виробників хмелю, відповідних санкцій та міжнародних розслідувань, зокрема стосовно компанії «Heineken» та китайських компаній з пивоваріння.

Слід зазначити, що ситуація в автономному окрузі Xinjiang не сприяє розвитку виробництва хмелю на цій території, і дані свідчать про поступове перехоплення лідерства виробниками провінції Gansu, розвиток інфраструктури, зокрема наукової.

Висновки. Аналіз розвитку, тенденцій ринку хмелю КНР дозволив зробити такі висновки:

1. Ринок хмелю КНР є залежним від попиту та пропозиції на ринку пива, обидва ринки, їх інфраструктура паралельно розвиваються з 20-х років ХХ століття, однак пивоваріння з більшою динамікою;
2. Реформи 80–90-х років, перехід до часткового ринкового ціноутворення дозволили Китаю вийти в лідери світових виробників пива, що стимулює і розвиток хмелярства;
3. Кардинальні зміни в інфраструктурі ринку хмелю відбулися в 1995 році після відкриття ТНК компаніями власних представництв та спільних підприємств на території Китаю;
4. Xinjiang та Gansu залишаються основними територіями з вирощування хмелю та його переробки, кількість ферм поступово збільшується після 2014 року;
5. Низька якість продукції обумовлює залежність від імпорту хмелю європейських та американських компаній лідерів виробників хмелю;
6. Низька якість хмелю та монополія основного сорту хмелю Tsingtao Flower, малі площі ароматичних сортів хмелю та низька «культура» вирощування залишаються головними обмежувачими факторами розвитку та зростання, незважаючи на державну підтримку.

Список використаної літератури:

1. Лю Лю 14-та п'ятирічка – що нового? / Лю Лю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sinologist.com.ua>.
2. Садворт Д. Брудна бавовна. Як Китай примушує уйгурів працювати на світову індустрію моди / Д.Садворт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-55337475>.
3. Пивнюк О. Японська Kirin збільшує інвестиції в індійську компанію Bira / О.Пивнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.beer.ua>.
4. Пивнюк О. Японська Kirin відмовляється від 40 % у підприємстві в Китаї / О.Пивнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.beer.ua>.
5. 新思路, 奠定啤酒花产业跨越式发展的新希望 / Yasheng Lvxin Group [Electronic resource]. – Access mode : <http://yslxt.com/W/HdContentDisp-11-832-2011127-191471.htm>.
6. 青岛啤酒集团与甘肃农垦亚盛绿鑫集团 洽谈共建啤酒花基地 / Yasheng Lvxin Group [Electronic resource]. – Access mode : <http://yslxt.com/W/HdContentDisp-11-1001-20231212-789773.htm>.

7. 甘肃啤酒花产业居全国榜首 占全国54%市场份额 / Агентство Sina [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://finance.sina.cn/sa/2005-08-03/detail-ikkncsci2546920.d.html>.
8. 新疆啤酒花丰收 酒花飘香惹人醉 / TianshanNetNews [Electronic resource]. – Access mode : <http://news.ts.cn/system/2020/09/22/036440519.shtml>.
9. Barthhaas report 2022/2023 : річний звіт фірми [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>.
10. Barthhaas report 2021/2022 : річний звіт фірми [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>.
11. Barthhaas report 2020/2021 : річний звіт фірми [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>.
12. Barthhaas report 2019/2020 : річний звіт фірми [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>.
13. Barthhaas report 2018/2019 : річний звіт фірми [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>.
14. Barthhaas report 2017/2018 : річний звіт фірми [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>.
15. Barthhaas report 2016/2017 : річний звіт фірми [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>.
16. Buying Hop Varieties Grown in China [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.asianbeernetnetwork.com/buying-hop-varieties-grown-in-china/>.
17. Eikelenboom Siem Heineken profits from the repression of Uyghurs in China [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.ftm.eu>.
18. Eikelenboom Siem Hops from China drenched in coercive labour, also at Heineken's partner [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.ftm.eu>.
19. Expansion of the Chinese hop and brewing industry / *M.Pavlovič, X.Luo, I.J. Košir* [Electronic resource]. – Access mode : <https://repositorij.uni-lj.si>.

References:

1. Liu, Liu, «14-ta piatyrichka – shcho novoho?», [Online], available at: <https://sinologist.com.ua>
2. Sadvort, D., «Brudna bavovna. Yak Kytai prymushuie uihuriv pratsiuvaty na svitovu industriiu mody», [Online], available at: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-55337475>
3. Pyvniuk, O., «Yaponska Kirin zbilshuie investystsii v indiisku kompaniiu Bira», [Online], available at: <https://www.beer.ua>
4. Pyvniuk, O., «Yaponska Kirin vidmovliaietsia vid 40 % u pidpriemstvi v Kytai», [Online], available at: <https://www.beer.ua>
5. Yasheng Lvxin Group, «新思路, 奠定啤酒花产业跨越式发展的新希望», [Online], available at: <http://yslxt.com/W/HdContentDisp-11-832-2011127-191471.htm>
6. Yasheng Lvxin Group, «青岛啤酒集团与甘肃农垦亚盛绿鑫集团 洽谈共建啤酒花基地», [Online], available at: <http://yslxt.com/W/HdContentDisp-11-1001-20231212-789773.htm>
7. Ahenstvo Sina, «甘肃啤酒花产业居全国榜首 占全国54%市场份额», [Online], available at: <https://finance.sina.cn/sa/2005-08-03/detail-ikkncsci2546920.d.html>
8. TianshanNetNews, «新疆啤酒花丰收 酒花飘香惹人醉», [Online], available at: <http://news.ts.cn/system/2020/09/22/036440519.shtml>
9. *Barthhaas report 2022/2023*, Richnyi zvit firmy, [Online], available at: <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>
10. *Barthhaas report 2021/2022*, Richnyi zvit firmy, [Online], available at: <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>
11. *Barthhaas report 2020/2021*, Richnyi zvit firmy, [Online], available at: <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>
12. *Barthhaas report 2019/2020*, Richnyi zvit firmy, [Online], available at: <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>
13. *Barthhaas report 2018/2019*, Richnyi zvit firmy, [Online], available at: <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>
14. *Barthhaas report 2017/2018*, Richnyi zvit firmy, [Online], available at: <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>
15. *Barthhaas report 2016/2017*, Richnyi zvit firmy, [Online], available at: <https://www.barthhaas.com/resources/barthhaas-report/download-report>
16. «Buying Hop Varieties Grown in China», [Online], available at: <https://www.asianbeernetnetwork.com/buying-hop-varieties-grown-in-china/>
17. «Eikelenboom Siem Heineken profits from the repression of Uyghurs in China», [Online], available at: <https://www.ftm.eu>
18. «Eikelenboom Siem Hops from China drenched in coercive labour, also at Heineken's partner», [Online], available at: <https://www.ftm.eu>

19. Pavlovič, M., Luo, X. and Košir, I.J., «Expansion of the Chinese hop and brewing industry», [Online], available at: <https://repozitorij.uni-lj.si>

Юрківський Олександр Йосипович – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-0297-2519>.

Наукові інтереси:

- міжнародне оподаткування;
- міжнародні відносини та політика;
- сучасні економічні теорії;
- управлінський облік.

E-mail: yurkivsky@gmail.com.

Юрківський Йосип Михайлович – кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник Інституту сільського господарства Полісся НААН України.

<https://orcid.org/0009-0008-4501-1519>.

Наукові інтереси:

- ринок хмелю України;
- міжнародні ринки хмелю;
- аграрний бізнес.

E-mail: yurkivsky@gmail.com.

Юрківська Людмила Йосипівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0009-0009-0471-7301>.

Наукові інтереси:

- міжнародні ринки;
- аналіз міжнародних ринків;
- ринки морозива.

E-mail: lyurkovska24@gmail.com.

Мороз Юлія Юзефівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-6136-3070>.

Наукові інтереси:

- міжнародна економічна інтеграція;
- управління економічною безпекою на світовому, державному, регіональному та мікрорівнях.

E-mail: knbruiia_muuyy@ztu.edu.ua.

Ратошнюк Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент Інституту сільського господарства Полісся НААН України.

<https://orcid.org/0000-0002-1097-0874>.

Наукові інтереси:

- економіка хмелю;
- ринки хмелю.

E-mail: viktor.ratoshnyuk@ukr.net.

Yurkivsky O.Y., Yurkivsky Y.M., Yurkivska L.Y., Moroz Yu.Yu., Ratoshniuk T.M.

China's hop market: development problems

China's hop market and its development have a significant impact on China's beer market. As a world leader in beer production, China pays considerable attention to the production of hops of the appropriate quality and quantity, taking into account international requirements to increase exports in the future. The formation of the hop production infrastructure was carried out in several stages. The current stage is characterized by the presence of both Chinese companies, joint ventures and representative offices of major multinational companies that import hops into the territory of the People's Republic of China.

The number of farms and areas of hop production have been changing over the past 10 years, and the main hop growing areas are Gansu and Xinjiang Autonomous Region. The economic entities grow Chinese varieties of hops, and the main variety in terms of planting area is Tsingtao Flower. Hop cultivation is carried out under the influence of administrative decisions of local authorities of the People's Republic of China as well as national and global trends in the hop and beer markets. Despite the functioning of world leaders in hop production on the territory of the People's Republic of China, problematic issues do not allow to improve the quality of grown hops to ensure the domestic market, which requires the import of hops from Germany, the Czech Republic, and the USA.

Keywords: hop market; infrastructure of hops; TNC; hop varieties; Gansu; Xinjiang.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2024.